

DESDE LA FRONTERA

Barceló pintant la mort



MARIA PALAU

El 27 de desembre del 1991 moria l'escriptor, fotògraf i crític d'art francès Hervé Guibert, víctima de la sida. Tenia 36 anys. Deu dies abans, havia intentat suïcidar-se amb una sobredosi de digitalina. *Enfant terrible* de la cultura francesa, va ser un dels primers intel·lectuals que va reconèixer públicament que estava infectat pel virus VIH. A més, els darrers anys de la seva vida, va fer de la sida la matèria primera de la seva creació artística.

Amic dels límits, va fer filmar el procés de la seva degradació física en un documental, *La pudeur ou l'impudeur* (*El pudor o l'impudor*), que va escandalitzar tot França. Guibert també va escriure la que es coneix com la trilogia de la sida, que va obrir amb *A l'ami qui ne m'a pas sauvé la vie* (*A l'amic que no em va salvar la vida*), en què va desvetllar que Michel Foucault havia mort de la sida, un secret a veus en els cercles culturals. Guibert, amant de Foucault, el Mozil de les seves obres, va revelar amb tots els detalls escabrosos el final de la vida del cèlebre filòsof, així com el seu gust per pràctiques sexuals sadomasoquistes. Foucault li va explicar tot a cau d'orella quan ago-



Un autoretrat fotogràfic d'Hervé Guibert, 'enfant terrible' de la cultura francesa.

nitzava a l'hospital.

El segon volum de la trilogia de la sida, *Le Protocole compassionnel* (*Protocol de compassió*), va sortir publicat encara en vida de Guibert però per contra no hi va ser a temps, per al tercer, *L'Homme au chapeau rouge* (*L'home del barret vermell*), que ara acaba d'editar en català Club

Editor, en una traducció de David llig.

L'home del barret vermell és una novel·la autobiogràfica, crua i dura, que Guibert va dedicar al seu amic Miquel Barceló, el pintor lannis a l'obra, "robust com un fill de pagès". Guibert i Barceló van intimar molt el darrer any de la vida de l'escriptor. Guibert el consi-

derava "el primer gran artista del segle XXI" i el va anar a visitar a Mallorca (a la novel·la, però, lannis viu a Corfú) per viure en directe la creació d'una sèrie de pintures de curses de braus. Guibert li va escriure el text per al catàleg de l'exposició que va fer el 1991 a Nimes, la primera gran mostra retrospectiva de Barceló a França. I Barceló

es va dedicar en cos i ànima a fer-li una sèrie de retrats, un dels quals, *Le pédé triste* (ho han sentit bé: *El marica trist*) il·lustra la portada de l'edició en català de *L'home del barret vermell*.

Al llibre, Barceló / lannis és víctima d'una màfia que trafica amb obres falses (i així va ser el 1990, quan la policia francesa i l'espanyola van rescatar 35 obres falsificades atribuïdes a Barceló), i és el punt de partida d'una obra que escodrina les misèries del mercat de l'art, amb els seus forassenyats preus, i que s'acarnissa amb els especuladors. Guibert veu cada cop més a prop la seva mort –ja anuncia el seu suïcidi–, i la veu del seu dolor, de la seva agonia brutal, abdueix del tot la mirada compungida del lector. Quan descriu com posava per a Barceló, sacseja: "lannis em pintava moribund, una calavera sota un barret vermell amb dos ulls blaus incandescents. [...] Em va proposar de preparar-me tisanes d'opi perquè pogués suportar les sessions si posava nu" (pàgina 105).

[Per cert, fins al 10 d'abril, la Maison Européenne de la Photographie presenta l'exposició *Hervé Guibert, photographe*. Imprescindible.] *

CADÀVERSEXQUISITS

MONTSE FRISACH

Muses convulses del surrealisme

La bellesa serà convulsa o no serà. Aquesta contundent cita d'André Breton és un dels principals lemes del moviment surrealista. Sense aquesta visió turmentada i inquietant de la bellesa, no s'entendrien segurament els paisatges de Dalí i de Chirico, els jocs visuals de René Magritte, els poemes de *Poeta en Nueva York*, de García Lorca, o els inquietants collages de Max Ernst. Els fotògrafs surrealistes es van apuntar també a aquest concepte de bellesa. I és en el cos fotografiat en blanc i negre, fragmentat, transformat, sovint lligat i ferit, on la bellesa convulsa surrealista es personifica.

El més conegut dels fotògrafs del surrealisme, Man Ray (1890-1976), va ser un mestre de la bellesa convulsa. Els seus assoliments tècnics, com les solaritza-

cions i els *raiggrames*, el van ajudar a aconseguir poètics efectes visuals i lumínics. La majoria de les vegades, però, Man Ray arriba a la bellesa convulsa només amb quatre elements (recordeu el retrat de Miró amb una corda que l'envolta?) i una acurada composició. Simplement.

Un dels exemples d'aquest Man Ray desproveït d'artificis és una fotografia en què apareixen Nusch Éluard i Sonia Mosse, del 1936. En ella veiem a Mosse que acull tendrament en el seu pit Nusch, en un gest que no sabem si és amistós, de consol o amorós, o per què no de les tres coses. El fotògraf aprofita les cabelleres rosses i la semblança física de les models per transmetre una deliciosa ambigüitat.

En aquesta imatge, Man Ray uneix dues muses del surrealisme que van morir prematura-



'Nusch Éluard i Sonia Mosse' (1936), de Man Ray, uneix dues belles muses i artistes del surrealisme que van morir prematurament

ment. La seva bellesa s'apagaria ben aviat.

Nusch era la segona dona del poeta Paul Éluard. La seva primera esposa, Gala, el va abandonar per un jove pintor empordanès de pell morena que li va semblar molt més prometedor. Malgrat que Éluard no va oblidar mai Gala, el poeta es va enamorar sobtadament de Nusch, actriu i model dels surrealistes, quan la va veure passejar pels carrers de París. Nusch va morir sobtadament el 1946 a causa d'un atac cerebral.

Molta menys informació es té de Sonia Mosse. També havia estat actriu, model i amant de André Derain, i amiga d'Antonin Artaud. Mosse també era una dona creadora, que havia construït i exposat maniquis surrealistes. Va morir en un camp de concentració durant la guerra. *